

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף כ"ה

לעיל התבאר במשנה שמשחק בקוביא ומפריחי יונים וכו' פסולים לעדות וביאר רמי בר חמא שמדובר שהוא מהמר בה על כסף עם חברו, ואינו משחק אלא מפני שסבור שהוא ינצח, ולכן זו רק אסמכתא ואסמכתא אינה קונה, ונמצא שגוזלים אחד את השני.

ורב ששת אמר שאין זה אסמכתא אלא קניין גמור, ומה שפסולים לעדות זה מפני שלא עוסקים ביישובו של עולם. ושאלה הגמרא על רמי בר חמא, שהרי שנינו במשנה שאמר ר' יהודה אימתי אלו פסולים בזמן שאין להן אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא הם כשרים, ורואים כדברי רב ששת שהסיבה שהם פסולים היא מפני ישובו של עולם.

ולא יתכן לומר שחכמים חולקים על רבי יהודה, כי הרי אמר ר' יהושע בן לוי שכל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה הכוונה שבה לפרש את דברי החכמים ולא לחלוק, ואמנם ר' יוחנן נחלק עליו וסובר שאם רבי יהודה אמר במה הכוונה לחלוק, אך לא נחלק עליו באמתי.

ועונה הגמרא שזו דעת ר' יהושע בן לוי ור' יוחנן, אך דעת רמי בר חמא שאף שאמר רבי יהודה אימתי הוא בא לחלוק, ובאמת חכמים חולקים על רבי יהודה במשנה וסוברים שהטעם שהם פסולים לעדות זה משום אסמכתא, ולא משום שאין עוסקים בישובו של עולם.

ושואלת הגמרא שהרי שנינו ברייתא שאומרת שבין שיש לאחד מהפסולים אומנות אחרת ובין שאין לו אומנות אלא היא הרי זה פסול לעדות. ועונה הגמרא שזו דעת רבי יהודה בשיטת רבי טרפון לגבי נזיר.

וכפי ששנינו בברייתא שאם שני אנשים ראו אדם, ואחד מהם אמר אם אותו האדם **נזיר** אף אני נזיר, והשני אמר אם אותו האדם **אינו נזיר** אני נזיר. לדעת רבי יהודה בשם רבי טרפון שניהם אינם נזירים, ואפילו שלכאורה וודאי אחד מהם צדק, כי כשהאדם אומר שהוא נזיר, צריך שיהיה הדבר ברור לו ולא ספק.

ולפי סברת ר' טרפון אף כאן כיון שלא ברור למשחק בקוביא שהוא יפסיד אינו גומר בדעתו להקנות, ולכן יש בזה משום גזר ופסולים לעדות.

במשנה התבאר שמלווה ברבית פסול לעדות, ואמר רבא שאף לווה ברבית פסול לעדות ולא רק מלווה, ושואלת הגמרא שהרי במשנה שנינו רק מלווה ברבית, ועונה הגמרא שלא כך קוראים את המשנה אלא הכוונה למלווה הבאה בריבית.

ומסתפקת הגמרא שהיה אדם בשם בר ביניתוס והעידו עליו שניים שהוא הלווה בריבית, אחד העיד שלפניו הוא הלווה בריבית, והשני העיד שהוא הלווה לו בריבית. ומכח עדות שניהם פסל רבא את בר ביניתוס לעדות.

ושואלת הגמרא שהרי רבא עצמו אמר שלווה בריבית פסול לעדות, ואם כך אותו העד שאמר שבר ביניתוס הלווה לי בריבית, אף הוא רשע, ואינו יכול להעיד על בר ביניתוס.

ועונה הגמרא שרבא סובר שאדם קרוב אצל עצמו ולכן אינו יכול להעיד על עצמו שהוא רשע, ולכן אין אותו העד נאמן על עצמו שהוא פסול, אבל נאמן על בר ביניתוס לפוסלו.

מספרת הגמרא שהיה מעשה בשוחט שהתברר שהוא מכר בהמה טריפה ככשרה, ופסל אותו רב נחמן מלשחוט, והלך אותו השוחט וגידל את שערו וציפורניו והיה נראה שהוא חוזר בתשובה ואבל על מה שחטא.

והיה סבור רב נחמן שכעת לאחר שחזר בו אפשר להכשירו בחזרה, אבל אמר לו רבא שאי אפשר להכשירו שמא הוא מערים ולא באמת מתכווין לשוב אלא רק רוצה לחזור למשרתו, ולכן תקנתו היא רק

כפי שאמר רב אידי בר אבין שהחשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום שלא מכירים אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב, או שיוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב בבהמה שלו.

במשנה התבאר שמפריחי יונים פסולים לעדות, ואומרת הגמרא שבבל ביארו שמפריחי יונים הכוונה שאומרים אחד לשני שאם תקדים יונתי את יונתך תשלם לי סכום מסויים, ויש בזה משום גזל.

ורבי חמא בר אושעיא אמר שמדובר בארא, וכלומר באדם שצד יונים משובכים של אחרים.

ואומרת הגמרא שהסיבה שלא ביאר ר' חמא שמדובר בארא זה כיוון שיונים אלו אינם אסורות מהתורה, אלא רק מפני דרכי שלום, ומהתורה לא זכה בהם בעל השובר.

והסובר שמדובר בארא ולא באם תקדים יונתך ליונתי, זה מפני שהוא סובר שהמקרה של תקדים יונתך ליונתי, זה כמו משחק בקוביא, ואין צורך לחזור עליו פעם נוספת באופן של יונים.

ואמנם ר' אחא יבאר שלמרות שהביאה המשנה את דין משחקי בקוביה שפסולים, הביאה המשנה גם את המקרה של היונים, כי שם היה צד שהוא גומר בדעתו להקנות את הממון, כי אין הדבר תלוי בו אלא ביונתו, אבל במשחק בקוביה הוא בטוח שינצח ולכן אינו גומר בדעתו להקנות לשני.

ואף לא יכלה המשנה להביא רק את המקרה של יונים, כי יש צד לומר שדווקא שם הם פסולים כי הוא לא גומר בדעתו להקנות כי הוא משוכנע שהוא יודע לזרז את יונתו יותר מאחרים, אבל במשחק בקוביא היה צד שהוא כן גומר בדעתו להקנות. ולכן אמרה המשנה שאין הבדל ושניהם פסולים לעדות.

עמוד ב'

מקשה הגמרא על דעת הסובר שמפריחי יונים הכוונה לארא שצדים יונים משובכים של אחרים, שהרי התבאר בבבלייתא שהמשחק בקוביא פסול, והם המשחקים בפיספסים, וכלומר המשחקים בהימורים בקוביות מעצים. ולא בפיספסים בלבד אמרו אלא אפילו בקליפות אגוזים ורימונים, ואימתי חזרתם לכשרותם, משישברו את פיספסיהם ויחזרו בהן חזרה גמורה שאפילו בחנם לא ישחקו.

ומלוא בריבית הפסול, מדובר לא רק המלוא אלא גם הלוא, ואימתי חזרתן משיקרעו את שטרותים ויחזרו בהן חזרה גמורה שאפילו לנכרי לא ילוו בריבית.

ומפריחי יונים הפסולים, הם אלו שממרים את היונים, ולא יונים בלבד אמרו אלא אפילו בהמה חיה ועוף ואימתי חזרתן משישברו את פגמיהם ויחזרו בהן חזרה גמורה שאפי' במדבר שאין יונים של אחרים לא יעשו כך.

וסוחרי שביעית הפסולים הם אלו שנושאים ונותנים בפירות שביעית, ואימתי חזרתן לכשתגיע שביעית אחרת ויבדלו מלסחור בפירות שביעית. ואמר ר' נחמיה שמה שאמרו שמועיל שיחזרו בהם אן הכוונה רק שיחזרו ממעשיהם, אלא שיחזירו גם את הממון שהרוויחו מכך, דהיינו שאומר אני פלוני בן פלוני הרווחתי מאתים זוז בפירות שביעית והרי הן נתונין במתנה לעניים.

ולמעשה הובא בבבלייתא שלא רק מפריחי יונים פסולים, אלא גם בהמה חיה ועוף, ואמנם אם הכוונה לתחרות בין עופות, אכן מובן שאף המתחרים ביניהם על ממון בתחרות בין בהמות ועופות פסולים.

אך אם הכוונה לאדם שצד יונים משובך של חבירו זה לא שייך בבהמה, כי אינה מביאה בהמות אחרות לביתה. ועונה הגמרא שהדבר מצוי בשור הבר והברייתא היא כדעת הסובר ששור הבר הוא מין בהמה, וכפי ששינו במשנה שנחלקו בזה שלדעת תנא קמא שור הבר מין בהמה הוא, ולדעת רבי יוסי הוא מין חיה.

מביאה הגמרא תנא שהוסיפו על הפסולים שהזכרו במשנה, גם את הגזלנים והחמסנים וכלומר אלו שמכריחים אדם למכור להם דבר, ושואלת הגמרא שהרי גזלן פסול מדאורייתא ולא חכמים הוסיפו אותו

לפסולים. ומבארת הגמרא שהגזלן שחכמים הוסיפו הוא אפילו אם גזול דבר שמהתורה מותר, כמו מציאת חרש שוטה וקטן, שמלכתחילה לא גזרו בה כי היא אינה מצויה כל כך, אבל לאחר שראו שלמעשה הוא נוטל ממון שאינו שלו גזרו אף על אלו שיהיו פסולים.

ואף מה שגזרו על החמסנים כי בתחילה היו סבורים שאינם גזלנים אלא זה מעשה אקראי בעלמא, כי הם משלמים דמים, אך למעשה לאחר שראו שהם חוטפים מאחרים את מה שרוצים ונותנים להם דמים כנגד פסלו אותם.

ומביאה הגמרא תנא שאומר שהוסיפו על הפסולים גם את הרועים שרועים את בהמותיהם בשדות זרים, וגבאי המס, והמוכסים, ומבארת הגמרא שבתחילה לא פסלו את הרועים כי היו סבורים שמה שהם רועים את בהמותיהם בשדות זרים זה רק אקראי, אבל אחרי שראו שהם בכוונה לוקחים לשם את בהמותיהם פסלו אותם.

ומה שבתחילה לא פסלו את גבאי המס והמוכסים זה מפני שהיו סבורים שהם נוטלים רק את הסכום שקצץ להם המלך, אבל לאחר שראו שהם נוטלים יותר מכך פסלו אותם.

ואמר רבא שהרועה שאמרו שפסול לעדות ולדיינות, זה גם רועה בהמה דקה וכלומר רועה צאן, וגם רועה בהמה גסה דהיינו רועה בקר.

ושואלת הגמרא שלא יתכן שאמר רבא ששניהם פסולים, כי הרי רבא אמר שרועי בהמה דקה פסולים רק בארץ ישראל, ואילו אם הם רועים בחוץ לארץ הם כשרים, ורועי בהמה גסה אפילו בארץ ישראל כשרים.

ועונה הגמרא שמה שרבא אמר שגם בחו"ל רועי בהמה דקה כשרים, ורועי גסה אפילו בארץ ישראל כשרים, היה רק על מגדלי בהמות אלו בביתם, שלא רועים אותם בשדות, ולמרות זאת מגדלי בהמה דקה בא"י פסולים מכיון שבהמות אלו יוצאות לפעמים מהבתים לשדות.

ומנסה הגמרא להוכיח שרועי בהמה גסה פסולים לעדות, מהמשנה שהביאה אדם שאמר נאמני עלי שלשה רועי בקר, ולכאורה הכוונה לעדות, ורואים מכאן שאם לא היה אומר זאת הם לא היו נאמנים כי הם פסולים לעדות.

ודוחה הגמרא ואומרת שהכוונה לדין ולא לעדות, ומה שהוא קיבל אותם על עצמו זה כי הם אינם בקיאים בדין, וכך גם משמע במשנה כי אם הכוונה הייתה לעדות היה צריך לומר שני רועי בקר, ושלושה שייך בשלושה דיינים.

ושואלת הגמרא אם כך מה החידוש במשנה דווקא ברועי בקר יותר משאר אדם שאינו בקיא בדין, ואומרת הגמרא שהחידוש הוא שאפילו אלו שאינם מצויים בישוב, יכול אדם לקבלם על עצמו כדיינים.

אמר ר' יהודה שסתם רועה שלא יודעים עליו כיצד נוהג פסול, וסתם גבאי שלא יודעים עליו האם נוטל יותר ממה שקצב לו המלך או לא כשר.

ומספרת הגמרא שאביו של ר' זירא היה גובה מס שלוש עשרה שנים, וכאשר היה מגיע השר לעיר, היה מרמז לבני העיר שיסתתרו כדי שלא יראה השר שיש אנשים רבים בעיר ויעלה את המס.

וכך היה מרמז, כאשר היה רואה תלמיד חכם היה אומר לו את הפסוק בישעיה "לך עמי בא בחדריך", וכאשר ראה אחד משאר אנשי העיר היה אומר להם ששר העיר הגיע לעיר, והוא ישחוט את האב בפני הבן ואת הבן בפני האב, וכלומר שיגבה מהם ממון. ואז היו מסתתרים בני העיר, וכאשר היה מגיע השר היה אומר לו שישנם אנשים מועטים בעיר, והיה השר מתרצה בממון מועט.

ולפני מיתתו אמר שיקחו י"ג מעות שצוררים אצלו ויחזירו לפלוני כי הוא גבה אותם ממנו, אך לבסוף נתרצה שר העיר בפחות.

